

1
C20

CAPCELEA

Tractat de filosofie

FILOSOFIE

PRO
UNIVERSITARIA

1
C20

Valeriu CAPCELEA

TRACTAT DE FILOSOFIE

761196

Universitatea de Stat de
Medicină și Farmacie
«Nicolae Testemițanu»
Biblioteca Științifică Medicală

sl. 3

CUPRINS

CUVÂNT-ÎNAINTE	7

INTRODUCERE

Obiectul, specificul și problematica filosofiei	13
1. Obiectul filosofiei.....	13
a) Raportul dintre filosofie și concepția despre lume.....	17
b) Raportul dintre filosofie și știință.....	17
c) Raportul dintre filosofie, mit și religie.....	19
d) Raportul dintre filosofie și istorie.....	21
2. Specificul filosofiei. Conceptul de problemă și specificul problematicii filosofice.....	23
3. Problema tipurilor sau direcțiilor fundamentale în filosofie. Criterii de clasificare, tipuri de creații filosofice.....	31
4. Rostul și menirea filosofiei în societatea contemporană. Funcțiile filosofiei.....	34
Subiecte de reflecție și dezbateri:.....	44

PARTEA ÎNTÂI

Momente din istoria filosofiei

Tema nr. 1. Filosofia antică greacă și romană	45
1. În loc de introducere.....	46
2. Filosofia antică greacă până la Socrate.....	47
a) Filosofia școlii din Milet.....	47
b) Heraclit din Efes.....	50
c) Pitagora și pitagoricienii.....	52
d) Școala eleată. Parmenide și Zenon. Melissos din Samos.....	54
3. Perioada clasică a filosofiei grecești.....	57
a) Anaxagoras din Clazomene.....	57
b) Empedocle din Agrigente.....	58
c) Atomismul - Leucip și Democri.....	59
d) Sofiștii și sofisticea.....	60
e) Socrate (470-399 î.Hr.). Învățătura și metoda socratică.....	62
f) Școlile socratice: cirenaicii și cinicii.....	65
g) Sistemul filosofic a lui Platon (427-347 î.Hr.).....	66
h) Sistemul filosofic al lui Aristotel (384-322 î.Hr.).....	69
4. Filosofia elenistă și romană.....	72
a) Scepticismul.....	72
b) Filosofia lui Epicur (341-270 î.Hr.).....	73
c) Stoicismul grecesc.....	74
d) Concepțiile filosofice ale lui Lucrețiu Carus.....	76
e) Stoicismul roman.....	77

f) Eclectismul roman. Cicero	79
g) Neoplatonismul. Plotin	80
h) Hypatia din Alexandria	81
Subiecte de reflecție și dezbateri:	82
Tema nr. 2. Filosofia medievală.....	83
1. Considerațiuni generale despre filosofia medievală.....	83
2. Apologetica și Patristica.....	85
3. Realismul și Nominalismul	86
4. Scolastica medievală	87
5. Filosofia arabă din Evul Mediu.....	90
Subiecte de reflecție și dezbateri:	93
Tema nr. 3. Filosofia epocii Renașterii	94
1. Trăsăturile fundamentale ale filosofiei epocii Renașterii	94
2. Umaniștii italieni ai sec. XIV-XV	97
3. Transformarea panteistă a filosofiei Evului Mediu în opera lui Nicolaus Cusanus.....	102
4. Ideile filosofice și sociale ale umaniștilor din sec. al XVI-lea	105
5. Filosofia naturii în epoca Renașterii.....	108
Subiecte de reflecție și dezbateri:	114
Tema nr. 4. Filosofia epocii moderne.....	115
1. Apariția filosofiei moderne. Francis Bacon, Rene Descartes și Baruch Spinoza	115
2. Filosofia engleză din sec. XVII-XVIII.....	126
3. Filosofia franceză din sec. al XVIII-lea	139
4. Apariția filosofiei clasice germane. Immanuel Kant	146
5. Concepțiile filosofice ale lui Johann Fichte și Friedrich Schelling	151
6. Filosofia lui Georg Hegel și Ludwig Feuerbach	155
7. Filosofia germană din a doua jumătate a sec. al XIX-lea - începutul sec. al XX-lea.....	160
Subiecte de reflecție și dezbateri:	167
Tema nr. 5. Filosofia românească în sec. XVII-XX	168
1. Concepțiile filosofice ale cronicarilor români	168
2. Concepțiile filosofice ale lui Dimitrie Cantemir	172
3. Iluminismul român și specificul filosofiei pașoptiste.....	177
4. Filosofia română în a doua jumătate a sec. al XIX-lea - începutul sec. al XX-lea	183
5. Filosofia română în sec. al XX-lea	190
Subiecte de reflecție și dezbateri:	209
Tema nr. 6. Filosofia contemporană	210
1. Filosofia contemporană: considerațiuni generale	210
2. Existențialismul - varianta distinctă a filosofiei existențiale din sec. al XX-lea	214
3. Pozitivismul. Etapele de dezvoltare a lui în sec. al XX-lea.....	220
4. Filosofia religioasă din sec. al XX-lea	227
5. Pragmatismul american	230
6. Structuralismul - metodă și doctrină filosofică	232
7. Filosofia americană în a doua jumătate a sec. al XX-lea - începutul sec. al XXI-lea.....	235
8. Concluzii: evoluția de mai departe a filosofiei contemporane	240
Subiecte de reflecție și dezbateri:	241

PARTEA A DOUA**Filosofia și domeniile ei fundamentale**

Tema nr. 1. Ontologia și problematica ei.....	243
1. Locul și rolul ontologiei în sistemele filosofice	243
2. Conceptul existenței (ființei). Formele și nivelurile existenței, unitatea lor dialectică.....	246
3. Categoria „materie”. Concepțiile cosmologice contemporane despre structura și originea Universului.....	251
4. Categoria „mișcare”. Tipurile și formele principale ale mișcării și interacțiunea dintre ele	257
5. Spațiul și timpul - obiect de cercetare filosofică și științifică. Spațiul infinit. Timp și eternitate	264
6. Problemele filosofice ale unității și infinității lumii	270
7. Geneza și natura conștiinței. Idealul și materialul.....	272
8. Esența și structura conștiinței. Autoconștiința. Psihanaliza lui Sigmund Freud.....	277
9. Conștiința socială, esența și structura ei. Formele conștiinței sociale: morala, arta, religia etc.	279
10. Categoria „natură”. Corelația dintre natură și societate. Problema ecologică și aspectele ei	284
11. Conceptul de societate. Individ și societate. Soluțiile teoretice despre raportul individ-societate.....	286
12. Determinismul social. Obiectivul și subiectivul în existența și dezvoltarea socială	290
Subiecte de reflecție și dezbateri:	293
Tema nr. 2. Omul.....	294
1. Antropologia filosofică - fundament al filosofiei sec. XX-XXI.....	294
2. Problema omului și a menirii lui elucidată de filosofie.....	298
3. Problema libertății umane și tratarea ei în gândirea filosofică	301
4. Problema sensului vieții umane.....	303
5. Fericirea ca sens al vieții umane.....	306
Subiecte de reflecție și dezbateri:	309
Tema nr. 3. Gnoseologia și epistemologia.....	310
1. Obiectul și problematica teoriei cunoașterii	310
2. Dialectica procesului cunoașterii.....	315
3. Formele și metodele cunoașterii științifice.....	321
4. Teoria adevărului	327
Subiecte de reflecție și dezbateri:	334
Tema nr. 4. Metodologia. Determinismul. Principiile devenirii	335
1. Problema metodei în filosofie. Conceptul de structură și sistem.....	335
2. Determinismul. Tipuri de determinism. Categoriile ale determinismului: posibilitate și realitate, necesitate și întâmplare, cauzalitate, finalitate și scop, lege	339
3. Sinergetica - o nouă viziune asupra lumii	349
4. Principii ale devenirii: unitatea și opoziția contrariilor, interdependența schimbărilor cantitative și calitative, negarea negației.....	352
Subiecte de reflecție și dezbateri:	356

Tema nr. 5. Axiologia și praxiologia	357
1. Obiectul și problematica axiologiei. Problemele generale ale axiologiei.....	357
2. Tipologia valorilor. Judecata de valoare	361
3. Valoare și acțiune. Filosofia acțiunii. Universul acțiunii și tipurile ei	365
Subiecte de reflecție și dezbateri:	368
Tema nr. 6. Cultură, civilizație, comunicare.....	369
1. Definirea și structura culturii.....	369
2. Cultură și natură	371
3. Cultură și societate	373
4. Cultură și civilizație	376
5. Definirea și specificul comunicării umane. Comunicare și cultură.....	379
Subiecte de reflecție și dezbateri:	382
TESTE, PROBLEME ȘI EXERCITII	383
Bibliografie selectivă	395